Bautasteinen i Liadalen

ved John Tore Norenberg

I Liadalen, ved elva, der Liadalsveien nå slutter, bodde ingeniør Harald Schreiner Frølich, født 6.2. 1840. Han var en meget driftig forretningsmann, som eide og drev blant annet Liadalens Krutværk innerst i Liadalen. I tillegg var han meget politisk bevisst nasjonalist på sin hals og tilhenger av handelsborgernes og sakførernes parti, det senere Venstre, under ledelse av Sverdrup.

Norge var i union med Sverige, og selv om vi hadde vår grunnlov, la svenskene hindringer i veien for vårt selvstyre. For eksempel var embetsmennene i utenrikstjenesten svenske. Ønsket om større selvstyre og fremtidig unionsoppløsning vokste i Norge, og forslag om at statsminister og statsråd skulle ha rett til å møte i Stortinget ble fremsatt. Etter råd fra bl.a. Embetsmannspartiet, la Kongen ned veto. Forslaget ble på nytt fremmet, og Kongen la ned veto for andre og tredje gang.

Forslaget ble for fjerde gang fremmet ved stortingssesjonen i 1880. Stang rådet Kongen til å bruke veto på nytt. Saken kom opp 9. juni 1880. Stortinget erklærte at Kongen bare hadde utsettende veto og nå hadde brukt opp sin vetorett. Derpå vedtok det forslaget. For Stang og Embetsmannspartiet var dette vedtaket "intet mindre enn en revolusjon", for å sitere Mentz Schulerud, men nasjonalistene, og blant dem Frølich, jublet. I lutter glede over vedtaket bestilte Frølich bautasteinen, med innskriften "Ja, vi elsker dette landet", og plasserte den på Gulås i Liadalen. (Gulås kan være den lille bratte åsen av gul jord som ligger på den andre siden av elva ved gangbroen, og som har barnepark på toppen i dag - Leikvoll. Alternativt er Gulås den åsen av gult fjell som steg opp på østsiden av Frølichs hus, der jernbanen og veien nå ligger.)

Høyt og fritt skal en bauta stå, og Gulås var en ideell plass. Fritt over dalbunnen sto den, godt synlig fra hans hus og kruttverk. Dessuten må alle som ferdes på daværende Ljabruvei, og det var mange, ha sett den.

29. mai 1884 gikk kruttverket i lufta. 12,7 tonn krutt eksploderte som en kjempekanonade i et regn av glødende og brennende tre- og metallbiter.I 1890-årene besluttet staten å betale Frølich for å la være å bygge kruttverket opp igjen. For pengene bygget han da, sammen med sin kone Jonine, en husflidsskole på tomta. Her var hele familien med, idet døtrene deltok som lærere på skolen. I alt er det ca. 5000 elever utdannet der, og Frølich fikk Kongens fortjenestemedalje i gull for sin innsats for husflidens sak i 1915.

Frølich døde i 1916. Åsene rundt kruttverket grodde til. Frelsesarmeen og andre foreninger sluttet å bruke området rundt Gulås og bautaen som mål for sine sommerutflukter. Jernbanen kom med dobbeltspor, og arbeidet med å legge den om via Hauketo uten bro ble satt i gang. Som følge av dette ble Ljabruveien lagt om og plassert der den ligger nå.

Hvis Gulås er barneparkåsen (Leikvoll), har disse begivenheter lagt alt til rette for at bautaen fra da av skulle forsvinne i taus skog og glemsel. Dette skjedde imidlertid ikke. Den ble i stedet flyttet. Hvis Gulåsen derimot er åsen på østsiden av Frølichs hus har bautaen stått i veien for jernbane- og veitrase, og er flyttet av den grunn.

Dens nye oppstillingssted ble på muren på høyre side av gårdsplassen til datterens nye hus i Herregårdsveien 2. Der har den stått mer eller mindre upåaktet til dette huset ble revet for noen år siden for å gi plass til de nye terrassehusene. Bautasteinen har således ikke noe med den gamle jernbanebroen å gjøre, med mindre en av steinhuggerne som arbeidet på broen fra 1877 til 1879 har vært leiet av Frølich til å utføre arbeidet med bautasteinen sommeren 1880.

Under alle omstendigheter er vi entreprenørfirmaet T. Brudevold stor takk skyldig for at det, med overlegg eller vanvare, har tatt vare på dette vårt nasjonalmonument, et av landets første.